

Öğretmen Adaylarının Sosyal Adalet ve Kişisel Biriciklik Algıları ile Mültecilere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki

Deniz GÜLER¹ Mehmet SARIÇALI² İsmail YELPAZE³

• **Geliş Tarihi:** 05.06.2020 • **Kabul Tarihi:** 26.08.2020 • **Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 16.10.2020

Öz

Bu çalışmada öğretmen adaylarının mültecilere yönelik tutumlarını açıklayan değişkenlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda çalışmada sosyal adalet ve kişisel biriciklik algısı ile cinsiyetin mültecilere yönelik tutumun yordayıcısı olup olmadığı incelenmiştir. Çalışmanın katılımcılarını, Türkiye'nin iki farklı üniversitesinde öğrenim gören 221 öğretmen adayı oluşturmuştur. Veriler Sığınmacılara Yönelik Tutum Ölçeği, Sosyal Adalet Ölçeği ve Kişisel Biriciklik Algısı Ölçeği ile toplanmıştır. Verilerin analizi, temel olarak aşamalı regresyon analizi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın bulguları mültecilere yönelik tutumun sosyal adalet algısı tarafından olumlu, kişisel biriciklik algısı ve cinsiyet (erkekler lehine) tarafından olumsuz olarak yordandığını göstermiştir. Elde edilen bulgular değişen öğretmen yeterlikleri ve öğretmen eğitimi veren kurumların sorumlulukları bağlamında tartışılmıştır.

Anahtar sözcükler: mültecilere yönelik tutum, sosyal adalet algısı, kişisel biriciklik algısı, öğretmen adayı

Atıf:

Güler, D., Sarıçalı, M. ve Yelpeze, İ. (2021). Öğretmen adaylarının sosyal adalet ve kişisel biriciklik algıları ile mültecilere yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 51, 349-366.10.9779.pauefd.748523

¹ <https://orcid.org/0000-0001-6006-5795> Dr. Öğr. Üyesi, Anadolu Üniversitesi, denizguler@anadolu.edu.tr

² <https://orcid.org/0000-0003-2368-8146> Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, mehmet.saricali@hotmail.com

³ <https://orcid.org/0000-0003-4428-0502> Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, ismailyelpaze@gmail.com

Giriş

Tarih boyunca insanlar çeşitli sebeplerle doğdukları ve büyüdüğü yerleri terk edip yabancı oldukları yerlere göç etmek durumunda kalmışlardır. Göçler, yetişkinler tarafından kendilerine ve ailelerine daha iyi bir gelecek sunmak amacıyla gönüllü olarak yapılabildiği gibi savaş, çatışma ve zulüm gibi travmatik olaylar nedeniyle zorunlu olarak da gerçekleşebilmektedir.

Günlük dilde ve bilimsel çalışmalarda kendi ülkesini terk edip başka bir ülkede yaşamını devam ettirmek isteyen kişiler için genel olarak göçmen sıfatı kullanılmakla birlikte mülteci veya sığınmacı gibi çeşitli sıfatlar da kullanılmaktadır. Alanyazında mülteci ve sığınmacı kavramları sıklıkla birbiriyle karıştırılmakta ve zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılabilir. Bu kavramlar, göç eden bireylerin gittikleri ülkede hangi yasal statüde olacakları ile ilgilidir. Mülteciler kendi ülkelerinden çeşitli sebeplerle göç etmek zorunda kalıp bir ülkeye sığınma talebinde bulunmuş ve bu talepleri gittikleri ülke tarafından onaylanmış kişilerdir. Sığınmacılar ise mülteci olmak için başvurmuş ancak henüz bu statüsü onaylanmamış kişiler olarak değerlendirilir (The United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR], 2007). Türkiye’deki yasal düzenlemeler dikkate alındığında “sığınmacı” statüsü yerine şartlı mülteci statüsünün tanımlandığı görülmektedir. Bu statü Avrupa dışındaki ülkelere Türkiye’ye sığınmak isteyen kişilere verilebilmektedir (Resmi Gazete, 2013). Aralarındaki bu farklılığa rağmen kavram karmaşasına yol açmamak adına bu çalışmada bilimsel çalışmalarda ve günlük dilde daha yaygın olarak kullanılan “mülteci” kavramı kullanılacaktır.

Mülteciler, daha iyi bir yaşam sürmek için gönüllü olarak kendi ülkesini bırakıp başka bir ülkeye göç eden ekonomik göçmenlerden özellikle ayrılır. Çünkü ekonomik göçmenler, evlerine dönmeleri halinde devletlerinin korunmasını almaya devam edebilecekken; mülteciler zaten zulme maruz kalmaları nedeniyle ülkelerini terk ettikleri için evlerine geri dönmeleri onlar için güvenli olmayacaktır (National Child Traumatic Stress Network [NCTSN], 2005). UNHCR (2018) verilerine göre 2017 yılında zulüm, çatışma, şiddet olayları ve savaş gibi nedenlerle dünya çapında göç etmek zorunda kalan insan sayısı bir önceki yıla göre 2.9 milyon kişi artarak 68.5 milyon şeklinde rekor bir sayıya ulaşmıştır. Küresel değişkenler dikkate alındığında yakın gelecekte bu artışta bir değişiklik olabileceği öngörülmektedir (Thommessen, Corcoran ve Todd, 2015).

Türkiye son yılların en çok mülteci barındıran ülkelerinden birisi konumundadır. Son sayımlara göre Türkiye’de çoğunluğu Suriyeli olmak üzere yaklaşık dört milyon mülteci yaşamaktadır ve bunların yaklaşık 1.7 milyonunu çocuklar oluşturmaktadır. 2018-2019 öğrenim yılı itibariyle bu çocukların yaklaşık 620 bininin Türkiye’de devlet okullarına kayıtlı olduğu belirtilmektedir (UNICEF, 2018). Mültecilerin neredeyse yarısının çocuklardan oluşması, hem uyum sürecinin önemini altını çizmekte, hem de mültecilerin mülteci statüsünde buldukları ülkelerde uzun süreli kalmaları olasılığını artırmaktadır. Bu nedenle mültecilerin gerek kendi psikolojik işlevselliği gerek de toplumsal yapı ile bütünleşebilmeleri bakımından mülteci statüsünde olunan ülkedeki mültecilere yönelik tutum önemli bir belirleyicidir. Bu yönüyle Türkiye’de mülteci sayısındaki hızlı artış ile beraber, mültecilerin misafir olarak algılanma durumunun mültecilere yönelik olumsuz duygular hissetmeye doğru evrildiği belirtilmektedir (Çelik ve İçduygu, 2019).

Genel anlamıyla, mültecilere yönelik tutum, kimi zaman olumlu kimi zaman da olumsuz şekilde görülebilmektedir. Bazı bireyler kültürel çeşitliliğe daha çok önem verdikleri için mültecileri bir tehdit olarak görmeyip onlara karşı daha olumlu tutumlara sahip olabilmektedir. Hatta mültecileri ülke için bir kazanç olarak görüp onlara karşı daha anlayışlı ve toleranslı olabilmektedir (Crawley, Drinkwater ve Kauser, 2013). Buna karşın pek çok kişi de mültecilere yönelik olarak örtük ya da açık bir şekilde güvensizlik, düşmanlık ve ayrımcılık temelli tutumlar sergileyebilmektedir (Rebelo, Fernández ve Achotegui, 2018). Daha kapsamlı bir ifadeyle, bazı kişiler tarafından mülteciler toplumda yük olarak değerlendirilebilmektedir (Atkinson, 2018). Bu durumun altında yatan temel faktör, mültecilerin toplumsal kültür ve ekonomik sistem için tehdit olarak algılanmasıdır (Stephan, Ybarra ve Morrison, 2009).

Mültecilerin önemli bir bölümünün okul çağında olan çocuklardan oluştuğu göz önüne alındığında, öğretmenlerin mültecilere yönelik tutumlarının okul ortamında mülteci öğrencilere sunulacak öğretim faaliyetlerinin niteliğini etkileyebileceği düşünülmektedir. Türkiye’de yürütülen bazı çalışmalarda öğretmenlerin mültecilere yönelik olumsuz tutumlara sahip olduğunu gösteren bulgular dikkati çekmektedir (Emin, 2016; Sakız, 2016). Öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik olumsuz tutuma sahip olmaları nedeniyle onlara sunacakları öğretim faaliyetlerinin ne kadar etkili ve doyurucu olacağı oldukça düşündürücüdür. Bu çerçevede, öğretmen adaylarının mültecilere yönelik tutumlarının belirleyicisi olabilecek değişkenlerin araştırılması önemlidir.

Alanyazında öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çoğunlukla sosyo-demografik olmak üzere çeşitli değişkenlerle ilişkili olduğuna yönelik çalışmalar dikkati çekmektedir. Bu çalışmalarda mültecilere yönelik tutum çok kültürlü eğitim tutumu (Akman, 2019), sınıfta mülteci öğrenci olup olmama durumu ve okul çevresinin sosyo-ekonomik düzeyi (Sağlam ve Kanbur, 2017), tanınan haklar, duygusal tepkiler ve tehdit olarak görme (Soriano ve Cala, 2019), aynı dili konuşmayan öğrencilere öğretmenlik yapmakla ilgili eğitim alıp almama, mesleki deneyim, öğrencilerin etnik kökeni ve cinsiyet (Walker, Shafer ve Liams, 2004) gibi değişkenler bağlamında incelenmiştir. Tüm bu çalışmalar mültecilere yönelik tutumu anlamada önemli bulgular ortaya koymaktadır ancak alanyazında öğretmenlerin demografik özelliklerinin dışında hangi kişilik özelliklerinin mültecilere yönelik tutumlarını açıklayabildiğini ortaya koyma anlamında yeterli çalışmanın olmaması bir kısıtlılık olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada öğretmen adaylarının sosyal adalet ve kişisel biriciklik algıları ile cinsiyetlerinin mültecilere yönelik tutumlarını yordayıp yordamadığı incelenmiştir.

Sosyal adalet algısı, kaynaklara eşit erişimin temel insan hakkı olmasına yönelik değer ve inançları tanımlamaktadır (Torres-Harding, Siers ve Olson, 2012). Benzer şekilde, sistemik boyutta fırsat eşitliğine yönelik algılar olarak değerlendirilmektedir (Inman, Luu, Pendse ve Caskie, 2015). Okullarda kültürel farklılıklarından dolayı önyargı ve ayrımcılığa maruz kalabilen öğrenci sayıları giderek arttığı için öğrencilerin sosyal adalet algılarını destekleyebilecek öğretmenlere ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla öğretmenlerin öncelikle kendi sosyal adalet algılarını geliştirmeleri gerekmektedir. Bu açıdan da öğretmen eğitimi programlarında öğretmen adaylarının sosyal adalet algılarını geliştirmeye odaklanılması, çağdaş ve demokratik bir toplum için gereklilik olarak görülmektedir (Apple, 2011; Cochran-Smith, Shakman, Jong, Terrell, Barnatt ve McQuillan, 2009; Kapustka, Howell, Clayton ve Thomas, 2009). Bu bağlamda tüm farklılıklarına rağmen öğrencileri için adil bir eğitim sistemini savunan öğretmenler yetiştirilmesinin, öğretmen yetiştirme kurumlarının değişen rollerinden birisi olduğu belirtilebilir.

Sosyal adalet algısının yanında kişisel biriciklik algısının da öğretmen adaylarının mültecilere yönelik tutumlarının bir belirleyicisi olabileceği düşünülmektedir. Alanyazında kişisel biriciklik algısı iki farklı kuramsal altyapıdan beslenmekte ve işevuruk olarak biriciklik gereksinimi (Snyder ve Fromkin, 1977) ile biriciklik algısı (Şimşek ve Yalınçetin, 2010) olmak üzere iki farklı boyutta tanımlanmaktadır. Biriciklik gereksinimi olumlu anlamda, farklı olma çabası şeklinde tanımlanmakta (Snyder ve Fromkin, 1977) ve bu

gereksinimin batı kültürlerinde daha yaygın olabileceği üzerinde durulmaktadır (Snyder ve Lopez, 2005). Biriciklik gereksiniminin incelendiği bir çalışmada, ilişkisel değişimin fazla olduğu toplumlarda biriciklik gereksiniminin sosyal bağlılığa katkı yaptığı görülmüştür (Takemura, 2014). Bir diğer çalışmada ise kişisel biriciklik algısının komplo teorisi üretmeye katkı sağladığı için bu özelliğin olumsuz boyutuna da dikkat çekilmiştir (Imhoff ve Lamberty, 2017).

Kişisel biriciklik algısı, benliğe özgü özelliklerin kabulünü kolaylaştıran kimliğin önemli bir parçası olarak betimlenmiştir (Demir, Şimşek ve Procsal, 2013; Şimşek ve Yalınçetin, 2010). Bir başka ifade ile insancı kuramlarda ve pozitif psikoloji kuramında altı çizildiği gibi, biriciklik varoluşun kabulünün önemli bir sonucudur (Koydemir, Şimşek, Kuzgun ve Schütz, 2018). Çalışmalarda, kişisel biriciklik algısının arkadaş ilişkileri ile mutluluk (Demir ve diğerleri, 2013), ihtiyaç doyumunda ebeveyn desteği ile mutluluk (Şimşek ve Demir, 2013) ve dışa dönüklük, deneyime açıklık kişilik özellikleri ile mutluluk (Koydemir, Şimşek ve Demir, 2014) arasındaki ilişkilerde aracılık rollerinin bulunduğu belirlenmiştir. Genel anlamıyla çalışmalar kişisel biriciklik algısının bireyin mutluluğunu olumlu yönde etkilemesinin yanında sosyal ilişkilerine önem vermesine, insanlara karşı daha duyarlı ve kabul edici olmasına da katkı sağladığını göstermektedir. Buradan hareketle, biriciklik algısının mültecilere yönelik tutumu olumlu yönde yordayacağı öngörülmüştür.

Bu çalışmada öğretmen adaylarının mültecilere yönelik tutumları ile ilişkisi incelenen bir diğer değişken cinsiyettir. Cinsiyet, psikoloji alanyazınında en çok incelenen demografik değişkenlerden birisidir. Bireylerin kadın ya da erkek cinsiyetine sahip olma durumlarının pek çok psiko-sosyal olguda belirleyici olabileceği düşünülmekte ve bu, çok sayıda çalışma bulgusu ile desteklenmektedir. Mültecilere yönelik tutum açısından bakıldığında da cinsiyetin, tutumun biçimini ve düzeyini belirlemede etkili olabildiğini gösteren çalışmalara rastlanmaktadır. Bu çalışmalarda genellikle erkeklerin kadınlara göre daha olumsuz tutumlara sahip olduğunu gösteren bulgular dikkati çekmektedir (Anderson, 2018; Schweitzer, Perkoulidis, Krome, Ludlow ve Ryan, 2005). Cinsiyetler açısından mültecilere yönelik tutum konusunda ortaya çıkan bu farklılığının öğretmen adayları bağlamında da incelenmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak bu çalışmada aşağıdaki araştırma sorularına yanıtlar aranmıştır.

1. Öğretmen adaylarının sosyal adalet algıları, mültecilere yönelik tutumlarının önemli bir yordayıcısı mıdır?

2. Öğretmen adaylarının kişisel biriciklik algıları, mültecilere yönelik tutumlarının önemli bir yordayıcısı mıdır?
3. Öğretmen adaylarının cinsiyetleri, mültecilere yönelik tutumlarının önemli bir yordayıcısı mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmanın temel amacı, öğretmen adaylarının mültecilere yönelik tutumları, sosyal adalet algıları ve kişisel biriciklik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç çerçevesinde çalışma ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu, Türkiye'nin iki farklı üniversitesine bağlı eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmuştur. Çalışmada 239 öğretmen adayından veri toplanmıştır ancak daha sonra yapılan incelemelerde ölçek setini eksik ve hatalı doldurduğu tespit edilen beş katılımcının verileri çalışmadan çıkarılmıştır. Veri toplama sürecinin ardından gerçekleştirilen analizlerde 13 katılımcıdan elde edilen veriler uç değer olduğu için çalışma dışında bırakılmıştır. Sonuç olarak çalışmanın katılımcıları yaşları 19 ile 34 ($\bar{X}=21.24$, $s=1.81$) arasında değişen toplam 221 (176 kadın, 45 erkek) öğretmen adayından oluşturulmuştur. Katılımcılarından 59'u (%27) matematik öğretmenliği, 58'i (%26) sınıf öğretmenliği, 43'ü (%20) Türkçe öğretmenliği, 39'u (%18) okul öncesi öğretmenliği, 14'ü (%6) İngilizce öğretmenliği ve sekizi (%3) Fransızca öğretmenliği programında öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Sığınmacılara yönelik tutum ölçeği

Öğretmen adaylarının mültecilere yönelik tutumunu belirlemek için Sığınmacılara Yönelik Tutum Ölçeği (SYTÖ) kullanılmıştır. SYTÖ, Pederson, Attwell ve Heveli (2005) tarafından bireylerin sığınmacılara yönelik genel tutumlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek Yelpeze ve Güler (2018) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin orijinali 18 maddeden oluşurken uyarlama çalışmaları sırasında madde sayısı 11'e indirilmiştir. Beşli Likert türündeki bu ölçekten alınan puanların yükselmesi, sığınmacılara yönelik olumsuz tutumun arttığına işaret etmektedir. Yapı geçerliğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen

doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen değerler ($\chi^2/sd=1.70$, RMSEA=.04 NFI=.94 CFI=.97 IFI=.97 AGFI=.94 ve GFI=.96) dikkate alınarak ölçeğin iyi uyum gösterdiği belirtilmiştir. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen analizlerde Cronbach Alfa içtutarlık katsayısı .85 ve test-tekrar test katsayıları .52 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada da Cronbach Alfa katsayısı .85 olarak bulunmuştur. Tüm bu sonuçlar ölçeğin öğretmen adaylarının mültecilere yönelik tutumunu ölçmek amacıyla kullanılabilir, güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğuna işaret etmektedir.

Sosyal adalet ölçeği

Orijinali Torres-Harding ve diğerleri (2012) tarafından geliştirilen Sosyal Adalet Ölçeği bireylerin sosyal adalete yönelik algılarını çok boyutlu olarak değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek Sosyal Adalete Yönelik Tutum, Algılanan Davranışsal Kontrol, Özel Normlar ve Davranışı Sergileme Eğilimi olarak isimlendirilen dört alt boyuttan ve toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 7'li Likert türündedir ve ölçekten alınan puanların yüksekliği bireylerin sosyal adalet algılarının hem ayrı ayrı tüm boyutlar hem de toplam olarak yükseldiğine işaret etmektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Cirik (2015) tarafından gerçekleştirilmiştir. Türkçe formun yapı geçerliğini belirlemek amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen değerler ($\chi^2/sd=2.72$, GFI=.90, AGFI=.88, RMSEA=.05, NFI=.96, NNFI=.97, CFI=.97 ve SRMR=.04) göz önüne alınarak ölçeğin iyi uyum gösterdiği vurgulanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ise ölçeğin toplam ve alt boyutları açısından Cronbach Alfa katsayılarının .84 ile .94 arasında değiştiği görülmüştür. Bu çalışmada ise Cronbach Alfa katsayılarının .82 ile .90 arasında değiştiği belirlenmiştir. Tüm bu sonuçlar, ölçeğin öğretmen adaylarının sosyal adalet algılarını belirlemek amacıyla kullanılabilir güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğuna işaret etmektedir. Bu çalışmada sosyal adalet ölçeğinden elde edilen toplam puanlar üzerinde işlemler gerçekleştirilmiştir.

Kişisel biriciklik algısı ölçeği

Kişisel Biriciklik Algısı Ölçeği, Şimşek ve Yalınçetin (2010) tarafından geliştirilmiş beş maddeli ve beşli Likert türünde bir ölçme aracıdır. Ölçekten alınan puanların yükselmesi bireylerin kendilerini biricik olarak algılama düzeylerinin de arttığına işaret etmektedir. Açıklayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin tek faktörlü bir yapıya sahip olduğunu ve toplam varyansın %57.33'ünü açıkladığını göstermiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen sonuçlardan ($\chi^2/sd = 0.30$, GFI = 1.00, AGFI = 1.00, SRMR = .008, RMSEA = .000

ve CFI = 1.00) yola çıkarak ölçeğin kabul edilebilir bir uyuma sahip olduğunu belirtilmiştir. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen test-tekrar test analizinden elde edilen katsayı .80 ve Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ise .81'dir. Bu çalışmada ise Cronbach Alfa katsayısı .62 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen güvenilirlik katsayısı görece düşük olmasına rağmen ölçeğin öğretmen adaylarının kişisel biriciklik algılarını değerlendirme konusunda yeterli bir güvenilirliğe sahip olduğu düşünülmüştür. Çünkü alanyazında .60 ile .70 arasındaki Cronbach alfa katsayılarının kabul edilebilir bir güvenilirliğe işaret ettiği belirtilmektedir (Ursachi, Horodnic ve Zait, 2015).

Kişisel bilgi formu

Çalışmada katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Formda katılımcıların cinsiyetlerini, yaşlarını, öğrenim gördükleri üniversite, fakülte ve lisans programını belirlemeye yönelik maddeler yer almaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmanın verileri, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Etik Kurulu onayının (Tarih: 04.05.2020; Rapor No: E.17786)* ardından Türkiye'nin iki farklı üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarından çevrimiçi anket aracılığı ile toplanmıştır. Veri toplama sürecinde katılımcılara sosyal medya platformları ve e-posta adresleri üzerinden çevrimiçi ankete katılma daveti gönderilmiştir. Davette katılımcılara aydınlatılmış onam formu kapsamında çalışmanın amacı, veri toplama süreci ve dayandığı etik ilkeler açıklanmıştır. Çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler ölçek setini doldurmuşlardır.

Çalışmanın verileri "IBM SPSS Statistics 22" paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Katılımcıların sosyal adalet algılarının, kişisel biriciklik algılarının ve cinsiyetlerinin mültecilere yönelik tutumları üzerindeki yordayıcılığı ise aşamalı regresyon analizi ile belirlenmiştir. Analizlerde anlamlılık değeri .05 olarak kabul edilmiştir.

Regresyon analizi gerçekleştirilmeden önce verilerin bazı sayıltıları karşılama düzeyleri kontrol edilmiştir. Bu kapsamda öncelikle uç değer gösteren verilerin tespiti için Mahalanobis uzaklık değerleri hesaplanmıştır. Analiz sonucunda 13 veri, ölçüt değerinin ($\chi^2(3)=7.82, p=.05$) üzerinde değere sahip olduğu için analiz dışı bırakılmıştır. Daha sonra verilerin normal dağılım durumlarını incelemek için çarpıklık ve basıklık değerleri

hesaplanmıştır. Çarpıklık değerlerinin $-.41$ ile $.09$ arasında ve basıklık değerlerinin $-.72$ ile $-.18$ arasında değiştiği görülmüştür. Pek çok araştırmacı tarafından, çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 2 arasında değişmesi halinde çalışmanın verilerinin normal dağılım gösterdiği belirtilmektedir (Trochim ve Donnelly, 2006; Gravetter ve Wallnau, 2014).

Son olarak analizlerden önce regresyonun en önemli sayıltısı olan değişkenler arasında çoklu bağlantı sorununun olup olmadığı kontrol edilmiştir. Bu kapsamda öncelikle değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları incelenmiş ve değişkenlerin birbiriyle anlamlı ancak çok yüksek olmayan bir ilişkiye sahip oldukları görülmüştür. Aynı amaçla ayrıca varyans büyütme faktörü (VIF) ve tolerans değerleri incelenmiştir. Alanyazında VIF değerlerinin 10'dan küçük (Myers, 1990) ve tolerans değerlerinin de $.1$ 'den büyük olması (Tabachnick ve Fidell, 2001) halinde değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu olmadığı belirtilmektedir. Mevcut çalışmada VIF değerlerinin 1.04 ile 1.07 arasında değiştiği ve dolayısıyla 10'dan büyük değerin olmadığı görülmüştür. Ayrıca tolerans değerlerinin de $.93$ ile $.96$ arasında değiştiği ve tüm değerlerin $.1$ 'den oldukça büyük olduğu gözlenmiştir. Tüm bu sonuçlar dikkate alındığında değişkenler arasında çoklu bağlantı sorununun olmadığı ve regresyon için gerekli sayıltıların karşılandığı görülerek çalışmanın bulguları elde edilmiştir.

Bulgular

Regresyon analizinden önce değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla Pearson Momentler korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. *Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki İlişkiyi Gösteren Pearson Momentler Korelasyon Katsayıları (n=221)*

	1	2	3
1. Mültecilere yönelik tutum	-		
2. Sosyal adalet algısı	$-.29^{**}$	-	
3. Kişisel biriciklik algısı	$.18^{**}$	$.20^*$	-

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tablo 1'de görüldüğü gibi, mültecilere yönelik tutumun sosyal adalet algısı ile olumsuz yönde ($r = -.29$, $p < .01$) ve kişisel biriciklik algısı ile olumlu yönde ($r = .18$, $p < .01$) ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Bir başka deyişle sosyal adalet algısı olumlu yönde arttığında mültecilere yönelik olumsuz tutumda azalma olduğu; kişisel biriciklik algısı arttığında ise

mültecilere yönelik olumsuz tutumun da arttığı anlaşılmaktadır. Değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları incelendikten sonra aşamalı regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada cinsiyet dummy değişken olarak analize dahil edilmiştir. Bu kapsamda kadın değişkeni “0” erkek değişkeni “1” olarak atanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2. Katılımcuların Mültecilere Yönelik Tutum Düzeylerinin Yordayıcılarına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Mode	Değişkenler	B	SH _B	β	t	R	R ²	ΔR^2	F
1	Sabit	55.54	4.01		13.85***	.29	.08	.08	20.06***
	Sosyal adalet algısı	-.13	.03	-.29	-4.48***				
2	Sabit	48.10	4.43		10.85***	.37	.13	.05	16.89***
	Sosyal adalet algısı	-.15	.03	-.33	-5.10***				
	Kişisel biriciklik algısı	.51	.15	.23	3.56***				
3	Sabit	44.65	4.61		9.70***	.40	.15	.02	13.50***
	Sosyal adalet algısı	-.14	.03	-.29	-4.55***				
	Kişisel biriciklik algısı	.56	.14	.25	3.87***				
	Cinsiyet (erkek)	3.14	1.29	.16	2.44*				

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Gerçekleştirilen regresyon analizi sonucunda üç modelinde anlamlı olduğu gözlenmiştir ($p < .001$). Tablo 2 incelendiğinde, mültecilere yönelik tutumun %8’ini sosyal adalet algısının, %5’ini kişisel biriciklik algısının ve son olarak %2’sini cinsiyetin açıkladığı görülmektedir. Son modele göre sosyal adalet algısının ($\beta = -.29$), kişisel biriciklik algısının ($\beta = .25$) ve cinsiyetin ($\beta = .16$) birlikte mültecilere yönelik tutumun %15’ini anlamlı bir şekilde yordadığı ($F_{(3-220)} = 13.50$, $p < .001$) anlaşılmaktadır. Ayrıca cinsiyetin mültecilere yönelik tutumu erkekler lehine yordadığı gözlenmektedir. Sığınmacılara yönelik tutum ölçeğine göre puanların yükselmesi tutumun olumsuzlaşmasına işaret ettiği için elde edilen bulguları bu bağlamda değerlendirmek gerekmektedir. Bu kapsamda bulgular mültecilere yönelik tutumu sosyal adalet algısının olumlu, kişisel biriciklik algısının ve erkek cinsiyetinin olumsuz olarak yordadığını göstermiştir.

Tartışma

Bu çalışmada, öğretmen adaylarında mültecilere yönelik tutumun sosyal adalet ve kişisel biriciklik algıları ile cinsiyetleri tarafından yordanıp yordanmadığı incelenmiştir. Çalışma sonucunda beklenenin aksine kişisel biriciklik algısının mültecilere yönelik tutumun olumsuz bir yordayıcısı olduğu belirlenmiştir. Buna karşın sosyal adalet algısı ve cinsiyet açısından beklendik sonuçlara ulaşılmıştır.

Bu çalışmada kişisel biriciklik algısının mültecilere yönelik tutumu olumsuz yönde yordaması, bu değişkenin başkalarına yönelik şefkat algısı ile olumlu yönde ilişkili olduğunu gösteren çalışma bulgusuyla (Demir, Haynes, Sanchez ve Parada, 2019) zıt yöndedir. Bu bakımdan biriciklik algısı genel anlamda bir duyarlık algısıyla olumlu yönde ilişkili olsa da daha spesifik bir boyutta mültecilere yönelik tutumla olumsuz yönde ilişkilidir. Bunun yanında biriciklik algısına yönelik çalışmaların büyük çoğunluğu biriciklik algısı ile mutluluk arasında olumlu ilişkilerin olduğunu (Demir ve diğerleri, 2013; Şimşek ve Demir, 2013) göstermektedir. Bu yönüyle biriciklik algısının daha ziyade hedonik iyi oluşu artırdığı ileri sürülebilir.

Hedonik açıdan bakıldığında mülteciler, refahın paylaşılması yönüyle bir tehdit olarak algılanıyor olabilir. Kişisel biriciklik algısı ile görece örtüşen bir yapı olan biriciklik gereksinimi üzerine gerçekleştirilen bir çalışma bulgusu, biriciklik gereksinimindeki artışın komplo teorileri üretmeye katkı sağlayabildiğini göstermektedir (Imhoff ve Lamberty, 2017). Bu açıdan biriciklik algısının mültecilere yönelik çeşitli olumsuz algıları tetiklemiş olabileceği öne sürülebilir. Ayrıca elde edilen bu bulgu, pozitif kavramların bazı durumlarda kişisel iyi oluşun ötesinde toplumsal ve küresel barış anlamında kişisel özelliklere yeterince katkı yapamayabileceği kuramsal görüşüyle (Cohrs, Christie, White ve Das, 2013) örtüşmektedir. Biriciklik algısı ile benzer bir kişilik özelliği olarak görülebilecek olan benlik saygısına ilişkin yapılan bir çalışmada da paralel olarak, benlik saygısı arttıkça mültecilere yönelik olumsuz tutumun da arttığı bulunmuştur (Pedersen ve diğerleri, 2005). Tüm bunlar düşünüldüğünde biriciklik algısının hedonik iyi oluşa katkısının ötesinde mültecilere yönelik tutum gibi toplumsal sorunlar bağlamında olası etkilerine yönelik yeni çalışmalara gereksinim vardır.

Çalışma kapsamında kişisel biriciklik algısının yanında sosyal adalet algısının mültecilere yönelik tutuma katkı yapabileceği öngörülmüştür. Bu öngörü çalışma bulgularıyla doğrulanmıştır. Son yıllarda öğretmen adaylarına eğitimleri sırasında kazandırılması gereken öğretmen temel yeterlikleri arasında sosyal adalet algı ve

360 D. Güler, M. Sarıçalı ve İ. Yelpeze/ *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 51, 349-366, 2021
yeterliliklerine de yer verildiği dikkati çekmektedir (Baldwin, Buchanan ve Rudisill, 2007; Cochran-Smith, 2010; McDonald ve Zeichner, 2008).

Genel anlamda sosyal adaletin, hangi kültürel farklılıklara sahip olduğuna bakılmaksızın tüm bireylerin kaynaklara ulaşım açısından eşit haklara sahip olması gerektiğine yönelik değer ve inançlar ile haksızlığa maruz kalan birey ve grupların hakkını arama yönündeki yeterlik algısı ve davranışları içeren bir kişisel özellik olduğu belirtilebilir (Torres-Harding ve diğerleri, 2012). Bu anlamda sosyal adalet algısının yükselmesinin toplumda önyargı ve ayrımcılık içeren uygulamalara en çok maruz kalan gruplardan olan mültecilere yönelik olumlu tutumları artırması beklenmektedir. Doğrudan öğretmen adaylarının sosyal adalet algıları ile mültecilere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalara rastlanmamıştır. Ancak öğretmenlerle yürütülen bir çalışmada elde edilen, öğretmenlerin çok kültürlü eğitime yönelik tutumları ile mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasında paralellik olduğuna ilişkin bulgunun (Akman, 2019) mevcut çalışmada elde edilen bulguları desteklediği belirtilebilir.

Çalışmanın bir diğer bulgusu erkek cinsiyetinin mültecilere yönelik tutumun olumsuz bir yordayıcısı olmasıdır. Genel anlamda erkekler ve kadınlar arasında özellikle bilişsel ve duygusal yaşantılar açısından farklılıklar olabileceği, uzun yıllardır üzerinde çalışılan ve kabul gören bir olgudur. Nitekim bu çalışmada da benzer bir bulgu ortaya çıkmıştır. Daha önce gerçekleştirilen pek çok çalışmada da bu çalışmada elde edilen bulguları destekler şekilde, erkeklerin mültecilere yönelik tutumunun daha olumsuz olduğu (Anderson, 2018; Pedersen ve diğerleri, 2005) ve paralel olarak algılarının kadınlara göre daha çok ayrımcılık ve önyargı içerdiği (Schweitzer ve diğerleri, 2005) ortaya çıkmıştır. Buna karşın öğretmenlerle yürütülen ve mültecilere yönelik tutum kapsamında mülteci öğrencilerle çalışma konusundaki yeterlik algısının değerlendirildiği bir çalışmada ise erkek öğretmenlerin yeterlik algılarının daha yüksek olduğuna ilişkin bulgulara ulaşılmıştır (Sağlam ve Kanbur, 2017). Ancak genel anlamda mültecilere yönelik tutumu göstermediği için bu bulgunun erkeklerin mültecilere yönelik tutumunun daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanması mümkün görülmemektedir. Dolayısıyla erkek cinsiyetinin mültecilere yönelik tutumun olumsuz bir yordayıcısı olması beklendiktir ve bu bulgu çeşitli çalışma bulgularıyla desteklenmektedir.

Sınırlıklar ve Öneriler

Bu çalışma ilişkisel tarama modelinde niceliksel veriler ortaya koymaktadır. Bu nedenle öğretmen adaylarının mültecilere yönelik tutumları konusunda derinlemesine bilgi elde etmek için gözlem ve görüşmeye dayalı çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Çalışma iki üniversitenin eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayları ile gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla ileriki çalışmalarda Türkiye'deki eğitim fakültelerinin tamamını temsil edebilecek bir örneklem yöntemi benimsenerek, öğretmen adaylarının mültecilere yönelik tutumları incelenebilir. Bu şekilde, elde edilecek sonuçların genellenebilirliği artırılabilir.

Bu çalışmada kişisel biriciklik algısının mültecilere yönelik tutumu olumsuz yordadığı yönündeki bulgunun gelecek çalışmalarda daha ayrıntılı açıklanmasına gereksinim vardır. Bu doğrultuda kişisel biriciklik algısı ile mültecilere yönelik tutum ilişkisinde hedonik ve eudonomik motivasyonların aracılık rolleri incelenebilir.

Bu çalışmaya göre öğretmen adaylarının mültecilere yönelik tutumlarının en önemli yordayıcısı sosyal adalet algılarıdır. Bu çalışmanın bulguları öğretmen yeterlikleri konusundaki çağdaş yaklaşımla bütünleştirildiğinde, öğretmen eğitimi veren kurumların sosyal adalet konusunda olumlu algı ve davranış gelişimini destekleyecek planlı eğitimler ve uygulamalar gerçekleştirmesine ihtiyaç olduğu belirtilebilir. Çünkü sosyal adalet konusundaki algıları olumsuz ve yeterlikleri düşük olan öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının da olumsuz olacağı çalışma bulguları ile ortaya koyulmuştur. Tutumları olumsuz olan öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik yürüttükleri eğitim faaliyetlerinde başarılı olma olasılıklarının azalacağı düşünülmektedir.

Son olarak çalışmada mültecilere yönelik olumsuz tutumun erkek öğretmen adaylarında daha çok ortaya çıktığı düşünüldüğünde öğretmen eğitimi veren kurumların bu konuda yürütülecek çalışmalarda erkek öğretmen adaylarının mültecilere yönelik olumlu tutum gelişimlerine yönelik özel çalışmalar yapması önerilebilir. Daha geniş bir perspektifle bakıldığında cinsiyetin mültecilere yönelik tutumda belirleyici olmasını, kültürel ve sosyolojik açıdan inceleyen çalışmalara ihtiyaç olduğu belirtilebilir.

Etik Kurul İzin Bilgisi: *Bu araştırma, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi etik kurulunun 04.05.2020 tarihli E.17786 sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.*

Kaynakça

- Akman, Y. (2020). Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları ile çokkültürlü eğitim algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 49, 247-262. doi:10.9779/pauefd.442061
- Anderson, J. (2018). Implicit and explicit attitudes towards asylum seekers in Australia: Demographic and ideological correlates. *Australian psychologist*, 53(2), 181-191.
- Apple, M. W. (2011). Global crises, social justice, and teacher education. *Journal of Teacher Education*, 62(2), 222-234. doi:10.1177/0022487110385428
- Atkinson, M. (2018). Refugee mentoring: Sharing the journey. *Peace and Conflict*, 24(3), 338-342. doi:10.1037/pac0000316
- Baldwin, S. C., Buchanan, A. M., & Rudisill, M. E. (2007). What teacher candidates learned about diversity, social justice, and themselves from service-learning experiences. *Journal of Teacher Education*, 58(4), 315-327.
- Cirik, I. (2015). Psychometric characteristics of the social justice scale's Turkish form and a structural equation modeling. *Eurasian Journal of Educational Research*, 61, 23-44. <http://dx.doi.org/10.14689/ejer.2015.61.2>
- Cochran-Smith, M. (2010). Toward a theory of teacher education for social justice. In A. Hargreaves, A. Lieberman, M. Fullan, & D. Hopins (Eds.), *Second International Handbook of Educational Change* (pp. 445-467). USA: Springer.
- Cochran-Smith, M., Shakman, K., Jong, C., Terrell, D. G., Barnatt, J., & McQuillan, P. (2009). Good and just teaching: The case for social justice in teacher education. *American Journal of Education*, 115(3), 347-377. doi:10.1086/597493
- Cohrs, J. C., Christie, D. J., White, M. P., & Das, C. (2013). Contributions of positive psychology to peace: Toward global well-being and resilience. *American Psychologist*, 68(7), 590-600. doi:10.1037/a0032089
- Crawley, H., Drinkwater, S., & Kauser, R. (2013). *Regional variations in attitudes towards refugees: Evidence from Great Britain* (No. 1326). Centre for Research and Analysis of Migration (CReAM), Department of Economics, University College London.
- Çelik, Ç. & İçduygu, A. (2019). Schools and refugee children: The case of Syrians in Turkey. *International Migration*, 57(2), 253-267. doi:10.1111/imig.12488

- Demir, M., Haynes, A., Sanchez, M., & Parada, J. C. (2019). Personal sense of uniqueness mediates the relationship between compassion for others and subjective well-being. *Journal of Happiness Studies, 20*(6), 1751-1773.
- Demir, M., Şimşek, Ö. F., & Procsal, A. D. (2013). I am so happy 'cause my best friend makes me feel unique: Friendship, personal sense of uniqueness and happiness. *Journal of Happiness Studies, 14*(4), 1201-1224. doi:10.1007/s10902-012-9376-9
- Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: Temel eğitim politikaları*. İstanbul: SETA.
- Gravetter, F. & Wallnau, L. (2014). *Essentials of statistics for the behavioral sciences* (8. ed.). USA: Wadsworth.
- Imhoff, R. & Lamberty, P. K. (2017). Too special to be duped: Need for uniqueness motivates conspiracy beliefs. *European Journal of Social Psychology, 47*(6), 724-734. doi:10.1002/ejsp.2265
- Inman, A. G., Luu, L. P., Pendse, A. C., & Caskie, G. I. L. (2015). Graduate trainees' social justice supports, beliefs, interest, and commitment. *The Counseling Psychologist, 43*(6), 879-905. doi:10.1177/0011000015578932
- Kapustka, K. M., Howell, P., Clayton, C. D., & Thomas, S. (2009). Social justice in teacher education: A qualitative content analysis of NCATE conceptual frameworks. *Equity & Excellence in Education, 42*(4), 489-505. doi:10.1080/10665680903260101
- Koydemir, S., Şimşek, Ö. F., & Demir, M. (2014). Pathways from personality to happiness: Sense of uniqueness as a mediator. *Journal of Humanistic Psychology, 54*(3), 314-335. doi:10.1177/0022167813501226
- Koydemir, S., Şimşek, Ö. F., Kuzgun, T. B., & Schütz, A. (2018). Feeling special, feeling happy: Authenticity mediates the relationship between sense of uniqueness and happiness. *Current Psychology, 1*-11. doi:10.1007/s12144-018-9865-z
- McDonald, M. & Zeichner, K. M. (2008). Social justice teacher education. In W. Ayers, T. Quinn & D. Stovall (Eds.), *Handbook of Social Justice in Education* (pp. 595-610). UK: Routledge
- Myers, R. (1990). *Classical and modern regression with applications* (2. ed.). USA: Duxbury.

- NCTSN. (2005). *Mental health interventions for refugee children in resettlement white paper II*. [Available online at: https://www.nctsn.org/sites/default/files/resources/mental_health_interventions_refugee_children_resettlement.pdf], Retrieved on Jun 7, 2020.
- Pedersen, A., Attwell, J., & Heveli, D. (2005). Prediction of negative attitudes toward Australian asylum seekers: False beliefs, nationalism, and self-esteem. *Australian Journal of Psychology*, 57(3), 148 – 160. doi: 10.1080/00049530500125157
- Rebelo, M. J. d. S., Fernández, M., & Achotegui, J. (2018). Mistrust, anger, and hostility in refugees, asylum seekers, and immigrants: A systematic review. *Canadian Psychology*, 59(3), 239-251. doi:10.1037/cap0000131
- Resmi Gazete. (2013). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*. [Çevrim-içi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>], Erişim tarihi: 07.07.2020.
- Sağlam, H. İ. ve Kanbur, N. İ. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 310-323.
- Sakız, H. (2016). Göçmen çocuklar ve okul kültürleri: Bir bütünleştirme önerisi. *Göç Dergisi*, 3(1), 65-81.
- Schweitzer, R., Perkoulidis, S., Krome, S., Ludlow, C., & Ryan, M. (2005). Attitudes towards refugees: The dark side of prejudice in Australia. *Australian Journal of Psychology*, 57(3), 170-179. doi: 10.1080/00049530500125199
- Snyder, C. R. & Fromkin, H. L. (1977). Abnormality as a positive characteristic: The development and validation of a scale measuring need for uniqueness. *Journal of Abnormal Psychology*, 86(5), 518-527. doi:10.1037/0021-843X.86.5.518
- Snyder, C. R. & Lopez, S. J. (2005). *Handbook of Positive Psychology*. New York: Oxford University Press.
- Soriano, E. & Cala, V. C. (2019). What attitudes toward refugees do future european teachers have? A comparative analysis between France and Spain. *Sustainability*, 11, 66. doi:10.3390/su11110066

- Stephan, W. G., Ybarra, O., & Morrison, K. R. (2009). Intergroup Threat Theory. In T. D. Nelson (Ed.), *Handbook of prejudice, stereotyping, and discrimination* (pp. 43-59). USA: Psychology Press.
- Şimşek, Ö. F. & Demir, M. (2013). Parental support for basic psychological needs and happiness: The importance of sense of uniqueness. *Social Indicators Research*, 112(3), 661-678. doi:10.1007/s11205-012-0075-z
- Şimşek, Ö. F. & Yalınçetin, B. (2010). I feel unique, therefore I am: The development and preliminary validation of the personal sense of uniqueness (PSU) scale. *Personality and Individual Differences*, 49(6), 576-581. doi:10.1016/j.paid.2010.05.006
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4th ed.). USA: Allyn and Bacon.
- Takemura, K. (2014). Being different leads to being connected: On the adaptive function of uniqueness in “open” societies. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 45(10), 1579-1593. doi:10.1177/0022022114548684
- Thommessen, S. A. O. T, Corcoran, P., & Todd, B. K. (2015). Experiences of arriving to Sweden as an unaccompanied asylum-seeking minor from Afghanistan: An interpretative phenomenological analysis. *Psychology of Violence*, 5(4), 374-383. doi:10.1037/a0038842
- Torres-Harding, S. R., Siers, B., & Olson, B. D. (2012). Development and psychometric evaluation of the Social Justice Scale (SJS). *American Journal of Community Psychology*, 50(1), 77-88. doi:10.1007/s10464-011-9478-2
- Trochim, W. M. & Donnelly, J. P. (2006). *The research methods knowledge base* (3th ed.). USA: Atomic Dog.
- UNHCR. (2007). *2006 Global trends: Refugees, asylum-seekers, returnees, internally displaced and stateless persons*. [Available online at: <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/4676a71d4/2006-global-trends-refugees-asylum-seekers-returnees-internally-displaced.html>], Retrieved on Jun 02, 2020.
- UNHCR. (2018). *Global trends forced displacement 2015*. [Available online at: <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/576408cd7/unhcr-global-trends-2015.html>], Retrieved on July 05, 2020.

UNICEF. (2018). *Türkiye 'deki Suriyeli çocuklar*. [Çevrim-içi: <https://www.unicefturk.org/yazi/acil-durum-turkiyedeki-suriyeli-cocuklar>] Erişim Tarihi: 03.06.2020.

Ursachi, G., Horodnic, I. A., & Zait, A. (2015). How reliable are measurement scales? External factors with indirect influence on reliability estimators. *Procedia Economics and Finance*, 20, 679-686.

Walker, A., Shafer, J., & Liams, M. (2004). "Not in my classroom": Teachers' attitudes towards english language learners in the mainstream classroom. *The NABE Journal of Research & Practice*, 2(1), 130-160.

Yelpeze, İ. & Güler, D. (2018). The relationship between attitudes towards asylum seekers and compassion levels of university students. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 5(3), 524-543. doi: 10.21449/ijate.444882